

O'QITISH JARAYONIDA TEXNIK TAYYORGARLIK MASHG'ULOTLARINI TASHKIL ETISH

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21567820>

Ubaydullayev Alisher Dalavoyevich

O'zbekiston Respublikasi Harbiy xavfsizlik va mudofaa universiteti

Quruqlikdagi qo'shinlar instituti

Texnik ta'minot kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 20-apreldagi "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarorida "...ta'lim jarayonini, oliy ta'limning o'quv reja va dasturlarini yangi pedagogik texnologiyalar va o'qitish usullarini keng joriy etish, magistratura ilmiy-ta'lim jarayonini sifat jihatidan yangilash va zamonaviy tashkiliy shakllarini joriy etish asosida yanada takomillashtirish" lozimligi ko'rsatib o'tilgan. Mazkur maqola o'qitish jarayonida texnik tayyorgarlik mashg'ulotlarini tashkil etish uslubiyatiga bag'ishlanadi.

Kalit so'zlar

Oliy ta'lim, ta'lim jarayoni, o'quv reja, dastur, pedagogik texnologiya, o'qitish usullari, magistratura, ilmiy-ta'lim jarayoni, zamonaviy tashkiliy shakllar, texnik tayyorgarlik.

O'qitish jarayonida texnik tayyorgarlik mashg'ulotlarini tashkil etish – ta'lim oluvchilarda muayyan harakat, kasbiy yoki sport ko'nikmalarini shakllantirish, rivojlantirish va takomillashtirishga qaratilgan. Bu jarayon nazariy asoslarni amaliyot bilan bog'lagan holda tizimli ravishda amalga oshiriladi.

Texnik tayyorgarlik mashg'ulotlarini yuqori samaradorlik bilan tashkil etish uchun quyidagi asosiy bosqichlarga amal qilish tavsiya etiladi:

1. Dastlabki bosqich:

Maqsad va vazifalarni belgilash

- **Tushuntirish:** Mashg'ulotning asosiy maqsadi, o'rganiladigan texnikaning mohiyati va ahamiyatini talabalarga yetkazish.
- **Vizualizatsiya:** Harakat yoki texnik jarayonni sxemalar, jadvallar yoki video materiallar yordamida ko'rsatib berish.

2. Asosiy bosqich:

Amaliy ko'nikmalarni shakllantirish

- **Namoyish etish (Demonstratsiya):** Murabbiy yoki o'qituvchi tomonidan harakatning to'g'ri va aniq bajarilishini sekinlashtirilgan yoki oddiy sur'atda ko'rsatib berish.

- **Qismma-qism o'rganish:** Murakkab harakatlarni oddiy bosqichlarga (elementlarga) bo'lib o'rganish va keyinchalik ularni yaxlitlashtirish.

- **Takrorlash (Mashq qilish):** O'rganilgan harakatni turli vaziyatlarda ko'p marotaba takrorlash orqali muskul xotirasi va harakat koordinatsiyasini rivojlantirish.

3. Yakuniy bosqich:

Tahlil va takomillashtirish

- **Xatolarni to'g'rilash:** Harakatlarni bajarish jarayonida yo'l qo'yilgan xatolarni o'z vaqtida aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha individual ko'rsatmalar berish.

- **Yuklamalarni oshirish:** Mashg'ulot sharoitlarini asta-sekin murakkablashtirish (masalan, tezlikni oshirish, qarshiliklar yoki yangi texnik talablarni kiritish) orqali ko'nikmalarni avtomatizm darajasiga yetkazish.

Samaradorlikni oshirish uchun tavsiya etiladigan vositalar

- **Texnik vositalar:** Kompyuter simulyatsiyalari, interaktiv ekranlar va maxsus trenajyorlardan keng foydalanish.

Ilmiy metodik yondashuv: platformasidagi pedagogik va psixologik materiallar hamda tahliliy maqolalar orqali zamonaviy o'qitish metodikalarini doimiy ravishda yangilab borish.

O'qitish jarayonida texnik tayyorgarlik - bu o'quvchilar yoki sportchilarning muayyan harakat, vazifa yoki texnik usullarni to'g'ri, aniq va ishonchli bajarish ko'nikmalarini shakllantirish jarayonidir. U maxsus vositalar, metodlar va qurilmalarni qo'llash orqali o'rganish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Ta'lim va sport mashg'ulotlarida texnik tayyorgarlik quyidagi bosqichlar va jihatlardan iborat bo'ladi:

- **Harakat ko'nikmalarini shakllantirish:** Dastlab texnikaning asosiy strukturasi va uni bajarish mexanizmi o'rganiladi.

- **Texnikani takomillashtirish:** Harakatlarni avtomatlashtirish, har xil murakkab sharoitlarda xatolarsiz bajarish darajasiga yetkazish.

- **Zamonaviy texnik vositalardan foydalanish:** O'qitish jarayoniga multimedia, interaktiv doskalar, trenajyorlar va maxsus simulyatorlarni joriy etish.

- **Nazorat va tahlil:** O'rganilayotgan jarayonni video va maxsus dasturlar yordamida tahlil qilib, xatolarni to'g'rilash

Ilmiy metod - [bilim](#) olishning [empirik](#) usuli bo'lib, XVII asrlardan beri [ilm-fan](#) sohasida qo'llanib kelmoqda. Ilmiy metod ilmiy bilimlarni doimiy ravishda

rivojlantirishga qaratilgan, inson bilishining obyektiv jarayonlari, qonunlari va tendensiyalarini ifodalovchi bilimlar tizimidir^[1]. Ushbu metod diqqat bilan olib boriladigan ilmiy kuzatuvlar bilan uyg'unlashgan [skeptitsizmni](#) o'zida jamlaydi, chunki kognitiv taxminlar kuzatuvning talqinini buzishi mumkin. Ilmiy tekshiruv [induksiya](#) orqali tekshiruvga yaroqli [gipotezani](#) yaratish, uni tajribalar va statistik tahlillar yordamida sinovdan o'tkazish hamda natijalar asosida gipotezani to'g'rilash yoki uni rad etishni o'z ichiga oladi.

Garchi turli ilmiy sohalar o'rtasidagi protseduralar bir-biridan farq qilsa-da, ularning tub jarayoni ko'p hollarda o'xshash bo'ladi. Xususan, ilmiy metod ilmiy farazlar (faraziy tushuntirishlar) yaratish, gipotezaning mantiqiy oqibatlarini bashorat qilish, so'ngra ushbu bashoratlarga asoslangan tajriba yoki empirik kuzatuvlarni amalga oshirishni o'z ichiga oladi.

[Gipoteza](#) - bu savolga javob izlash jarayonida olingan bilimlarga asoslangan farazdir. Gipotezalar juda aniq yoki keng ko'lamli bo'lishi mumkin, biroq, albatta, ularni soxtalashtirishning imkoni bo'lishi kerak. Ya'ni eksperiment yoki kuzatuv gipotezaga zid keluvchi natijalarni aniqlash imkonini berishi lozim, aks holda, gipotezani mazmunli sinab bo'lmaydi.

Garchi ilmiy metod ko'pincha qat'iy ketma-ketlikdagi qadamlar sifatida ko'rilsa-da, aslida ushbu metod umumiy tamoyillar to'plamini ifodalaydi. Har bir ilmiy tekshiruvda ham barcha qadamlar bajarilmasligi (yoki bir xil darajada bo'lmashligi) mumkin va ular har doim ham bir xil tartibda kelmaydi. Ko'plab kashfiyotlar ilmiy metodning darslikda tasvirlangan modeliga mos ravishda amalga oshmagan, bunday hollarda tasodifning roli katta bo'lishi mumkin.

Harbiy texnikalarga texnik ta'minot ko'rsatish - bu ularning jangovar shayligini, doimiy harakatlanishini va foydalanishga yaroqliligini ta'minlashga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar tizimidir. Bu jarayon qat'iy reja asosida bir necha muhim bosqichlardan iborat bo'ladi:

- **Kundalik texnik xizmat (KTX):** Har foydalanishdan oldin, vaqtida va keyin amalga oshiriladigan birlamchi ko'rik. Asosiy e'tibor texnikaning tozaligi, yoqilg'i-moylash materiallari (YMM) va texnik suyuqliklar darajasini to'ldirishga qaratiladi.

- **Davriy texnik xizmat (DTX):** Muayyan yurilgan yo'l (masofasi) yoki ishlash vaqtiga bog'liq holda (masalan, mavsumiy o'tish davrlarida) bajariladigan chuqurlashtirilgan ko'rik. Bunga filtrlar, moylarni almashtirish, elektr tizimlarini diagnostika qilish va mexanizmlarni sozlash kiradi.

- **Joriy va kapital ta'mir:** Dala sharoitida yoki harbiy qismlarning ustaxonalarida kichik nosozliklarni bartaraf etish hamda maxsus zavodlarda texnikalarning to'liq resursini tiklash.

• **Ta'minot va saqlash:** Ehtiyot qismlar, maxsus qurollar va yonilg'i zahiralari o'z vaqtida yetkazib berish hamda texnikalarni to'g'ri saqlash (konservatsiya) qoidalariga rioya qilish.

Texnik ta'minot – bo'linmalarni harbiy-texnik jihozlar bilan ta'minlash, ularni ekspluatatsiya qilish va tiklash, shaxsiy tarkibning texnik va maxsus tayyorgarligini ichiga oluvchi tadbirlar kompleksidir. Bu tizimli ishning qay darajada muhimligini tushunish uchun tarixga nazar solish kerak bo'ladi. Ta'minot tizimi ishini to'g'ri tashkillashtirishni o'tgan urushlarning taxliliga asoslangan holda amalga oshirish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Harbiy texnikalarga texnik ta'minot mashg'ulotlari - bu shaxsiy tarkibning jangovar shayligini oshirish maqsadida o'tkaziladigan kompleks tadbir. U qurollar aslahalarni soz holatda saqlash, nosozliklarni bartaraf etish va mavsumiy tayyorgarlik ko'nikmalarini mustahkamlashga qaratilgan.

Bugungi kunda odatiy urush o'rniga gibrid yondashuvlar tobora ko'proq qo'llanilmoqda, ular kiber urush va boshqa yo'nalishlarni ham o'z ichiga oladi. Harbiy texnologiyaning yangi tendentsiyalari jang maydonini to'rt jihatdan o'zgartirmoqda - aloqa, o'lim, avtonomiya va chidamlilik. Rossiyaning Ukrainaga qarshi urushini va dunyoning boshqa qismlarida keskinlikning kuchayishini diqqat bilan kuzatib, harbiylar mojaroda boshqa mamlakatlarga ustunlik berishi mumkin bo'lgan texnologik echimlarga tobora ko'proq e'tibor qaratmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020 yil 25 yanvardagi O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga murojaati. //Vatanparvar//, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2017 yil 7 fevraldagi «O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish hbo'yicha Harakatlar strategiyas ito'g'risida» gi Farmoni.
3. Rahimova D. N. Zamonaviy Menejment: Nazariya va amaliyot. –T.: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi. 2009.
4. O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari "O'zbekiston armiyasi" jurnali, 1 (19) soni.